

Yayına Geliş Tarihi:21/02/2023
Yayına Kabul Tarihi:17/04/2023
Online Yayın Tarihi:29/04/2023

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt:7, Sayı:18, Yıl:2023, Sayfa:48-69
ISSN: 2587-2206

STRATEJİK YÖNETİM KAVRAMININ BİBLİYOMETRİK VE DOKÜMAN AÇISINDAN İNCELENMESİ: SAĞLIK YÖNETİMİNE BİR BAKIŞ

Zekai ÖZTÜRK¹

Aliye Kübra ÜNAL²

Özet

Bu çalışmada PubMed veri tabanında yayınlanan sağlık idaresi/yönetiminde stratejik yönetim alanındaki çalışmalar incelenmiştir. Belirli ölçütlere göre, 2010-2020 yılları arasında seçilmiş olan uluslararası bilimsel makalelerin bibliyometrik analiz ile incelenmesi ve bulguların karşılaştırmalı olarak ortaya konulması amaç edinilmiştir. Bu amaç doğrultusunda toplamda 190 makale analize dâhil edilmiştir. Analize dâhil edilen makaleler ile ilgili olarak çeşitli kıstaslar hesaplanmıştır. Sağlık idaresi/yönetiminde stratejik yönetime dair yapılmış olan bibliyometrik analiz çalışmalarında tespit edilen kısıtlılık ve özellikle sağlık bilimleri alanındaki çalışmalara yer veren PubMed veri tabanında daha önce inceleme yapılmamış olması, araştırmayı diğer analiz çalışmalarından ayırmaktadır. Yapılan bu araştırmanın hem sağlık yönetimi alanındaki profesyonellere hem de bu alanda araştırma yapmayı düşünen araştırmacılara ve çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Stratejik Yönetim, Sağlık Yönetimi, Sağlık Yönetiminde Stratejik Yönetim, Pubmed, Bibliyometrik Analiz

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, zekai.ozturk@hbv.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-2569-7249>.

² Sorumlu Yazar, Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Sağlık Yönetimi Doktora Programı, unal.kubra@hotmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-6730-7686>.

Atıf/Citation: Öztürk, Z. & Ünal, A.K. (2023). Stratejik Yönetim Kavramının Bibliyometrik ve Doküman Açısından İncelenmesi: Sağlık Yönetimine Bir Bakış. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 48-69.

A BIBLIOMETRIC AND DOCUMENTARY ANALYSIS OF THE CONCEPT OF STRATEGIC MANAGEMENT: PERSPECTIVE AT HEALTH ADMINISTRATION

Abstract

In this study, studies in the field of strategic management in health administration / management published in the PubMed database were examined. According to certain criteria, it is aimed to examine the international scientific articles selected between 2010-2020 by bibliometric analysis and to present the findings comparatively. For this purpose, a total of 190 articles were included in the analysis. Various criteria were calculated for the articles included in the analysis. The limitations identified in the bibliometric analysis studies on strategic management in health administration/management and the lack of previous analysis in the PubMed database, which includes studies in the field of health sciences, distinguish the research from other analysis studies. It is thought that this research will contribute to both the professionals in the field of health management and the researchers who are considering doing research in this field and their studies.

***Anahtar Kelimeler:** Strategic Management, Health Administration, Strategic Management in Health Administration, Pubmed, Bibliometric Analysis*

GİRİŞ

Strateji, bir organizasyonun amacına ulaşmak için takip edeceği yoldur (Aktan, 2005). Strateji denildiğinde herkesin aklında bazı ortak algılar belirmesine rağmen; tanımı yapılması istendiğinde herkesin benzer şeyler algılamadığı fark edilir. Stratejik yönetim kavramı ise, daha geçerli ve kalıcı stratejiler geliştirme, bu stratejileri uygulama ve ortaya çıkacak sonuçları değerlendirerek kontrole yönelik kararlar ve faaliyetlerin tamamıdır (Dinçer, 1992). Güçlü (2003)'ye göre stratejik yönetim; işletmelerin giderek daha değişken özellik kazanan çevresel koşullara uyumunu sağlamak amacıyla, örgütün ne yapması gerektiği ve nereye gitmesi gerektiği üzerinde bir dizi karar verme sürecidir. Bu süreç, "Stratejik Planlama", "Stratejilerin Uygulanması", "Stratejilerin Denetimi ve Değerlendirilmesi" olmak üzere üç aşamadan oluşur. Kısaca stratejik yönetim, işletmelerin rekabet avantajı yaratıp bu avantajı nasıl devam ettirmeleri gerektiğine yoğunlaşan bir yönetim disiplini. Stratejik yönetim, her ne kadar yönetim disiplini olarak varlığını devam ettirse de etimolojik kökeni, Eski Yunan Uygarlığına ve Sun Tzu'nun savaş sanatlarında kullanılan stratejilere kadar inmektedir (Bağış ve Öztürk, 2020). Bu olgunun iş dünyası ile ilişkilendirilmesi ise 1950'li yıllardan sonra olmuştur. Kavram 1980'li yıllara kadar "İşletme Politikası" şeklinde varlığını sürdürmüş olup ilerleyen yıllarda Schendel ve Hofer'in de katkılarıyla beraber "Stratejik Yönetim" olarak yaygınlaşmaya başlamıştır (Barutçugil, 2013). Alana katkı sağlayan en önemli isimler; Drucker,

Stratejik Yönetim Kavramının... The Meric Journal Cilt:7 Sayı:18 Yıl:2023
Chandler, Selznick, Ansoff, Porter, Mintzberg, Barney, Hamel ve Prahalad
olarak sıralanabilir (Yaşlıoğlu vd., 2018).

Stratejik Yönetim olgusunun sağlık yönetimi alanındaki varlığı iş dünyasındaki kadar eskiye dayanmamaktadır. Özellikle 20.yy'ın başlarında sağlık kurumları açısından rekabetin artması ve sağlık kurumlarının bu rekabetçi piyasada varlıklarını sürdürmeye çalışmaları, yöneticileri ve profesyonelleri uygun stratejilerin geliştirilmesi, uygulanması ve denetlenmesi gibi konulara itmiştir. Bu durum da sağlık kurumlarında stratejik yönetimin gelişmesine ön ayak olmuştur (Soylu ve İleri, 2010). Bununla beraber özellikle 2000'li yıllara kadar yürütülen stratejik yönetim çalışmalarının gelişme gösteremediği görülmektedir. Bu durum; ülke politikaları, rekabet tutumları, sağlık hizmeti sunumundaki farklılıklar, sağlık sektörünün maliyeti yüksek bir sektör olması, direkt olarak bireylerin hayatına etki etmesi ve dolayısıyla yeniliklerin sürekli takip edilmesinin gerekliliği ve son olarak stratejik yönetim uygulamalarının yeterince bilinmemesi gibi konulardan kaynaklanmaktadır (Köseoğlu vd., 2015).

Bibliyometrik analiz, akademik yazında ortaya konan eserlerden (makale, dergi, kitap vb.) elde edilen verilerin düzenlenerek ortaya konduğu bir istatistiksel veri setidir (Pritchard, 1969). Mevcut çalışmalar neticesinde ortaya konulmuş olan bulgular, bir olgunun veya bir olayın detaylı bir biçimde ortaya konulmasını sağlayarak gelecek çalışmaların altyapısının oluşmasına katkıda bulunur (Koontz, 1961). Bu noktadan hareketle, bu çalışmada yakın geçmişte yayınlanmış olan stratejik yönetim alanındaki uluslararası yazında yer alan akademik çalışmaların bibliyometrik değerlendirilmesi yapılarak alana genel bir bakış sağlanması amaçlanmıştır. Stratejik yönetimle ilgili olarak ulusal yazında bazı bibliyometrik çalışmalar bulunmaktadır. Fakat bu çalışmalar genellikle Türkiye'deki akademik yazına odaklanmıştır. Bu çalışmada farklı olarak uluslararası yazına ve sağlık yönetimiyle ilişkili olan çalışmalara odaklanılarak araştırmacılara farklı bir bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Türkiye'de stratejik yönetim alanıyla ilişkili olarak ortaya konulan çalışmalardan bir tanesi, Duman ve diğerlerinin (2005) "Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Kapsamını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma alandaki ilk örneklerden biridir ve ulusal yazına odaklanmıştır. Bir diğer çalışma ise Barca ve Hınzıroğlu'nun (2009) "2000'li Yıllarda Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Entelektüel Yapısı" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma, stratejik yönetim kavramının yapısına ve ulusal çalışmalara odaklanmıştır. Çetin ve Çaylan'ın

(2015) “Stratejik Yönetim Yazınının Entelektüel Yapısında Değişim: 2001-2013 Yılları Arası Bibliyometrik Bir Değerlendirme” başlıklı çalışması ise ulusal yazına odaklanan çalışmalardan bir diğeridir. Aykanat ve Yıldız’ın (2016) “İşletme ve Yönetim Alanındaki “Stratejik Yönetim” Kavramının Evrimsel Gelişiminin Bilimsel Haritalama Yöntemiyle İncelenmesi” başlıklı çalışması ise 1971-2015 dönemi içinde Web of Science (WoS) veri tabanında ortaya konulmuş olan stratejik yönetimle ilişkili ulusal ve uluslararası çalışmalara odaklanmaktadır. Hancıoğlu ve Tekin’in (2017) “Ulusal İşletmecilik ile Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde Yayımlanan Araştırmaların Bibliyometrik Profili: Stratejik Yönetim Yazını Üzerine Bir İnceleme” başlıklı makalesi ise kongre çalışmalarına odaklanan bir araştırmadır. Yaşlıoğlu ve diğerlerinin (2018), “Stratejik Yönetim Araştırmalarında Türkiye Kapsamı: 2000-2015 Döneminde Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik İncelemesi” başlıklı makalesi de ortaya konulan bibliyometrik analiz çalışmalarından bir diğeridir. Bu çalışmada araştırma kapsamında Web of Science veri tabanında yer alan ve araştırma kapsamı Türkiye olan 126 makale analiz edilmiştir. Alandaki bir diğer çalışma ise Baskıcı’nın (2018) “Stratejik Yönetim Alanındaki Atıf İlişkilerinin Ağ Analizi ile Değerlendirilmesi” isimli makalesidir. Bu çalışma da Türkiye kapsamına odaklanmış olup Google Akademik veri tabanından yararlanmıştır. Bellek ve diğerlerinin (2019) “Stratejik Yönetim Alanında Türkiye’nin Genel Durumu: 1975-2019 Yılları Arası Bibliyografik Bir Değerlendirme” başlıklı çalışması ise Web of Science veri tabanında 1975-2019 yılları arasında yer alan çalışmalara odaklanmıştır. Kaplan’ın (2020) “Lisansüstü İşletme Öğrencilerinin Stratejik Yönetim Çalışmaları” başlıklı makalesi ise “Lisansüstü İşletme Öğrencileri Sempozyumu” sonucunda ortaya konulan çalışmalara odaklanmıştır. Yeni çalışmalardan biri olan, Darıcı’nın (2021) “Kamu Yönetimi Alanında Stratejik Yönetim Temalı Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Ulusal Tez Merkezi Örneği” başlıklı makalesi ise ulusal yazına odaklanan çalışmalardan bir diğeridir.

Stratejik Yönetimle ilişkili olarak ortaya konulan bibliyometrik analiz çalışmaları kapsamında, örnek araştırmalar arasında sağlık alanına ve özellikle sağlık yönetimi alanına odaklanan çalışmalar oldukça azdır. Köseoğlu ve diğerlerinin (2015) “A Bibliometric Analysis of Strategic Management Articles in Healthcare Management Literature: Past, Present and Future” başlıklı çalışması sağlık yönetimi alanındaki örneklerden biridir. Bu çalışma uluslararası veri tabanlarını temel alarak analizi ortaya koymuştur. ProQuest, Emerald, Sciencedirect/Elsevier, Ebscohost, Jstore gibi veri tabanlarında yer alan sağlık yönetimi ile ilişkili dergilere odaklanılmıştır. Kandemir ve Uğurluoğlu’nun (2017) “Sağlık Kurumları Yönetimi Literatüründe Stratejik Yönetim Üzerine Yürütülen Çalışmaların

Stratejik Yönetim Kavramının... The Meric Journal Cilt:7 Sayı:18 Yıl:2023
İçerik Analizi ile İncelenmesi” başlıklı makale çalışması ise sağlık yönetimi alanındaki örneklerden bir diğeridir. Çalışma 2010-2015 yılları arasında EbscoHost, ProQuest Hospital Collection, Science Direct ve Google Akademik veri tabanlarında yer alan çalışmalara odaklanmıştır.

Tüm bu çalışmalar çeşitli alanlarda yapılmış olmakla beraber, genellikle Web of Science, Sciencedirect gibi belirli veri tabanları kullanılarak, ulusal çalışmalara odaklanmıştır. Özellikle sağlık yönetimindeki çalışmalara odaklanan araştırma sayısı kısıtlıdır. Bundan dolayı, bu çalışma PubMed veri tabanındaki 2010-2020 yılları arasında ortaya konulmuş olan, sağlık yönetiminde stratejik yönetim ile ilişkili çalışmaları temel almıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, bibliyometrik bir araştırma niteliği taşımakla birlikte 2010-2020 yılları arasında uluslararası literatürde, Sağlık İdaresi/Yönetiminde Stratejik Yönetim konularını temel alan bilimsel çalışmaların incelenmesini konu edinmektedir.

2.1. Amaç, Örneklem ve Sınırlılıklar

PubMed veri tabanında 2010-2020 yılları arasında yayımlanmış olan “Stratejik Yönetim (Strategic Management)” ve “Sağlık İdaresi/Yönetiminde Stratejik Yönetim (Strategic Management in Healthcare Management/Health Administration)” anahtar kelimeleri kullanılarak 1860 makale çalışmasına (erişime açık olan ve olmayan çalışmaların toplamı) ulaşılmış olup, bunların 190 tanesi analize dâhil edilmiştir. Makaleler; yayın yılı, yazar sayısı, yazarların unvanı, yayımlandıkları dergiler, atıf sayıları, çalışmaların yapıldığı kurumlar ve bölgeler gibi özelliklere göre bibliyometrik yöntemle analiz edilmiştir.

PubMed veri tabanı üzerinde “Stratejik Yönetim (Strategic Management)” anahtar kelimesinin girilmesi sonucunda 2010-2020 yılları arasında 5078 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların içinde ise tam metni açık olan makale sayısı 3862’dir. Tam metni açık erişime açık olan bu çalışmaların 3112’si “Sağlık Bilimleri”, 362’si “Sosyal Bilimler, 212’si “Fen Bilimleri”, 134’ü “Mühendislik” ve 42’si “Diğer Bilimlerle (Yaşam Bilimleri, Davranış Bilimleri, Kimyasal Bilimler vb.)” ilişkilidir. Araştırmada Sağlık Bilimleri alanındaki çalışmalara odaklanılmış olup tam erişime açık 1736 makalenin “Sağlık İdaresi/Yönetimi (Healthcare Management/Health Administration)” anahtar kelimesi ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Analize dâhil edilen 190 çalışma ise atıf sayılarına göre seçilmiştir. Erişime açık 1736 makalenin atıf sayıları hesaplanarak ortalama

Stratejik Yönetim Kavramının... The Meric Journal Cilt:7 Sayı:18 Yıl:2023
55 atıf sayısı elde edilmiş olup 55 ve üzeri atıf sayısına sahip araştırmalar çalışmaya konu edilmiştir.

Araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Bu kısıtlardan birincisi, taranan makalelerin PubMed veri tabanı ile kısıtlı olmasıdır. İkinci kısıtlılık ise 2010-2020 yılları arasındaki çalışmaları kapsamaz. Üçüncü kısıt ise İngilizce dilinde yazılmış olan araştırma makalelerini içermesidir. Dördüncü kısıtlılık ise tam metni erişime açık olan çalışmaların araştırmaya dâhil edilmiş olmasıdır. Tarama özellikleri ve anahtar kelimeler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Tarama Özellikleri ve Sonuçlar

Veri Tabanı	Pubmed
Anahtar Kelimeler	Stratejik Yönetim (Strategic Management) Sağlık İdaresi/Yönetiminde Stratejik Yönetim (Strategic Management in Health Administration/ Healthcare Management)
Sınırlılıklar	Yalnızca PubMed veri tabanının temel alınması. 2010-2020 aralığını kapsamaması. İngilizce dilinde yazılmış olma. Tam metnin erişime açık olması
Çıkan Sonuç Sayısı	1736
Detaylı İnceleme Sonrası Elde Edilen Makale Sayısı	190

Tablo 1’de gösterilmiş olan anahtar kelimelerin çalışmanın içerisinde yer alması şartı aranmıştır. Bunun neticesinde incelenen araştırmalar içerisinde 55 ve üzeri atıf sayısına sahip çalışmalar analize dâhil edilmiştir. Uygunluk gösteren 190 araştırmadan elde edilen verilen SPSS-22 programında analiz edilmiştir.

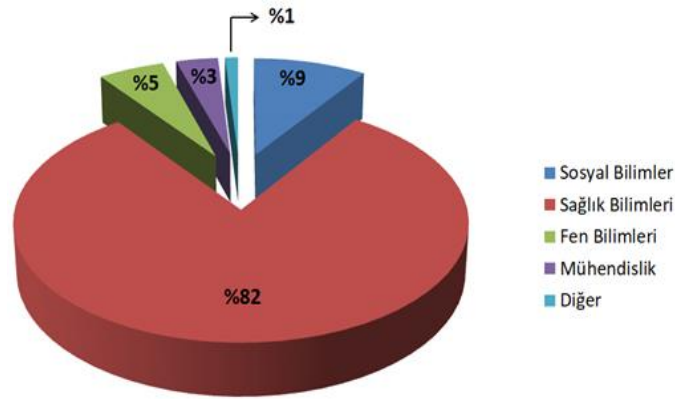
2.2. Bulgular

Sağlık İdaresi/Yönetiminde Stratejik Yönetim konusyla ilgili olarak yayınlanmış olan çalışmaların belirli parametreler çerçevesinde incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, PubMed veri tabanında 2010-2020 yılları arasında incelenen 1736 çalışmadan 190 tanesinin konuyla ilişkili olduğu belirlenmiş ve analiz kapsamına alınmıştır. Yayınlarla ilişkin tanımlayıcı bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yayınlarla İlişkin Bulgular

Makale Sayısı	190
Dergi Sayısı	109
Periyot	2010-2020
Tek Yazarlı Makale Sayısı	4
Çift Yazarlı Makale Sayısı	15
Çok Yazarlı Makale Sayısı	171
Yazar Sayısı	1940

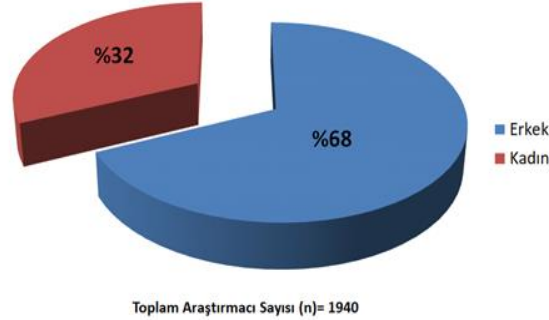
Yukarıda düzenlenmiş olan Tablo 2 incelendiğinde analiz kapsamına alınan çalışmaların 109 farklı dergide yayımlandığı görülmektedir. Bunun yanında makalelerin 4 tanesinin tek yazar sayısına, 15 tanesinin çift yazar sayısına ve 171 tanesinin de iki ve üstü yazar sayısına sahip olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bununla beraber stratejik yönetimle ilişkili çalışmaların “Sosyal Bilimler”, “Sağlık Bilimleri”, “Fen Bilimleri”, “Mühendislik” ve “Diğer Bilimler” arasında ne kadarlık bir paya sahip olduğu ise Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. Stratejik Yönetim Anahtar Kelimesine Ait Çalışmaların Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Stratejik Yönetime İlişkin Çalışma Sayısı (n=3862)

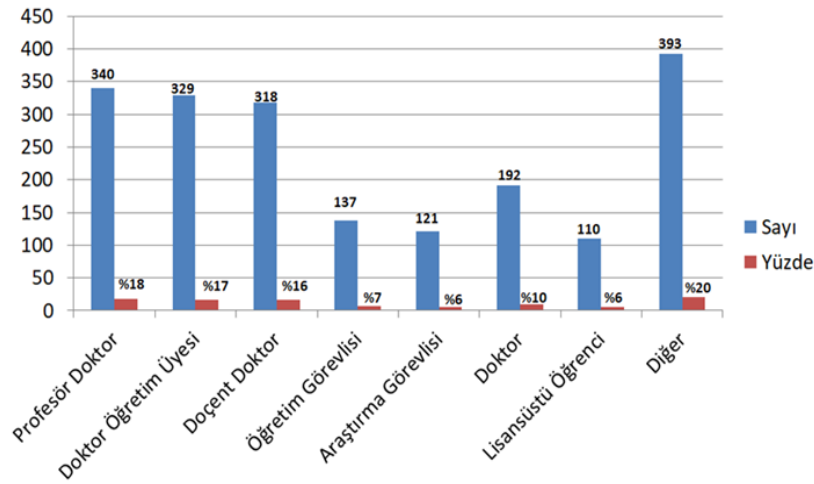
Şekil 2, çalışmalara katkı sağlayan araştırmacıların cinsiyetleri ve Şekil 3 ise unvanları ile ilgili oranları göstermektedir. Şekil 2’de araştırmacıların %32’sini kadınların (n=620) %68’ini ise erkeklerin (n=1320) oluşturduğu görülmektedir.

Şekil 2. Araştırmacıların Cinsiyeti

Şekil 3’de çalışmalara katkı sağlayan ve en yüksek ilk üç orana sahip gruptaki kişilerin %20’sinin diğer meslek gruplarına dâhil olduğu (danışman, yönetici, temsilci vb.), %18’inin unvanının profesör doktor olduğu ve %17’sinin ise doktor öğretim üyesi olduğu görülmektedir.

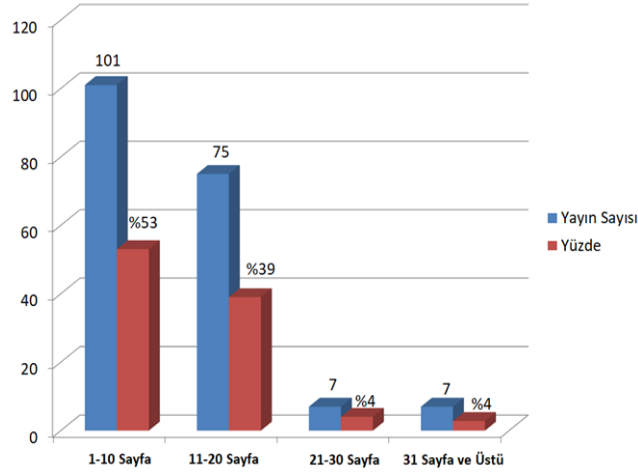
Şekil 3. Araştırmacıların Unvanları

Şekil 4’de ise Sağlık İdaresi/Yönetiminde Stratejik Yönetim konusuyla ilgili çalışmaların (n=190), %53’ünün 1-10 Sayfa aralığında, %39’unun 11-20 Sayfa aralığında, %4’ünün 21-30 sayfa aralığında ve %4’ünün 31 sayfa ve üzerinde olduğu görülmektedir. 1-10 sayfa aralığındaki çalışmalar %74 ile 2014 yılında, 11-20 sayfa aralığındaki çalışmalar %57 ile 2013 yılında, 21-30 sayfa aralığındaki çalışmalar %9 ile 2015 yılında ve son olarak 31 ve üstü sayfa sayısına sahip çalışmalar %13 ile 2016 yılında en fazla orana sahiptir. En fazla sayfa sayısına sahip çalışmanın ise 65 sayfaya “Global, Regional, and National Incidence and Mortality for HIV, Tuberculosis, and Malaria During 1990-2013: A

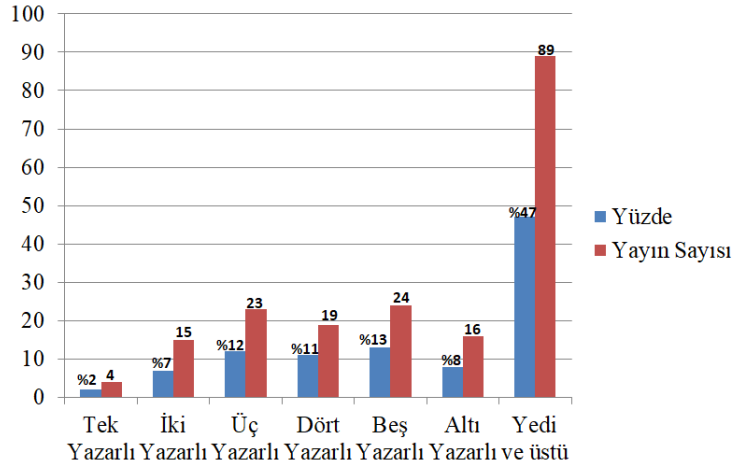
Stratejik Yönetim Kavramının... The Meric Journal Cilt:7 Sayı:18 Yıl:2023
Systematic Analysis for the Global Burden of Disease Study 2013” başlıklı çalışmaya ait olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4. Çalışmaların Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

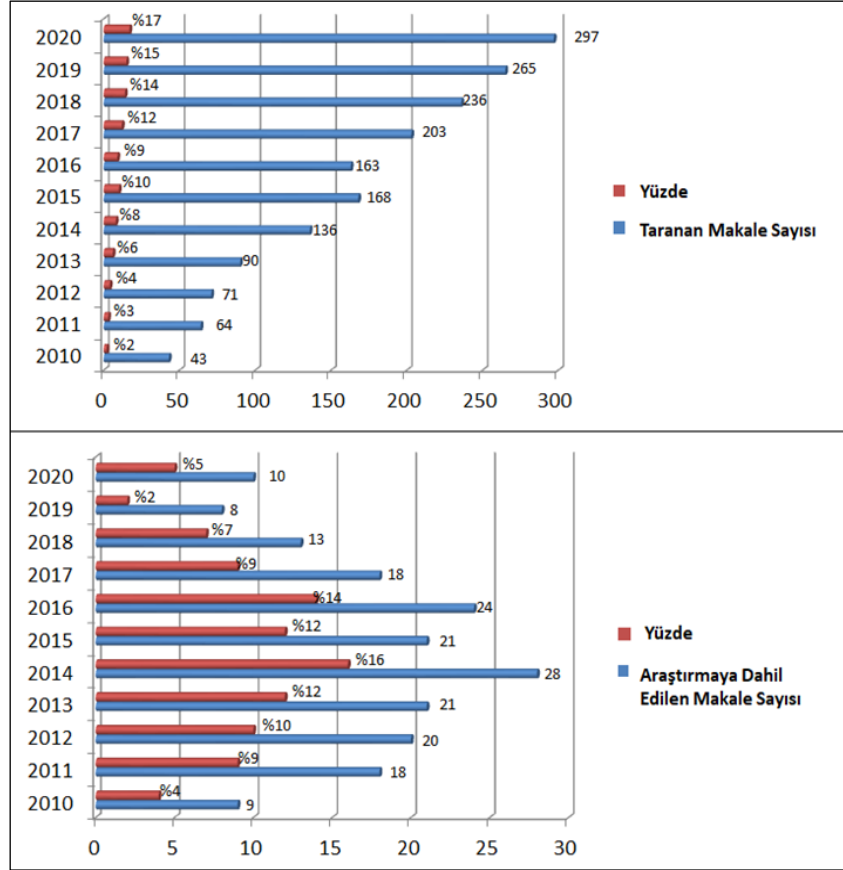
Şekil 5’de ise yapılmış olan çalışmaların tek yazar ve çok yazarlı olup olmaması durumu arasında yedi farklı kategorinin oranları verilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan 190 makale çalışması 1940 farklı yazarın katkısıyla oluşturulmuştur. Çalışmaların 4 tanesinin tek yazarı, 186 tanesinin ise birden fazla yazarı bulunmaktadır. Makale başına düşen yazar sayısı ise 14 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaların, %2’si tek yazarlı, %7’si iki yazarlı, %12’si üç yazarlı, %11’i dört yazarlı, %13’ü beş yazarlı %8’i altı yazarlı ve %47’si ise yedi yazar ve daha fazla yazarlı olarak yayımlanmıştır. Makalelerin neredeyse yarısına yakınının yedi ve üzeri yazarı bulunmaktadır. Çalışmaların en az tek yazarlı olarak yayımlandığı görülmektedir. En fazla yazar sayısına sahip çalışmanın ise 292 yazar tarafından ele alınmış olan ve 2014 yılında yayımlanan “Global, regional, and national incidence and mortality for HIV, tuberculosis, and malaria during 1990-2013: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2013” başlıklı çalışma olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5. Çalışmaların Yazar Sayılarına Göre Dağılımı

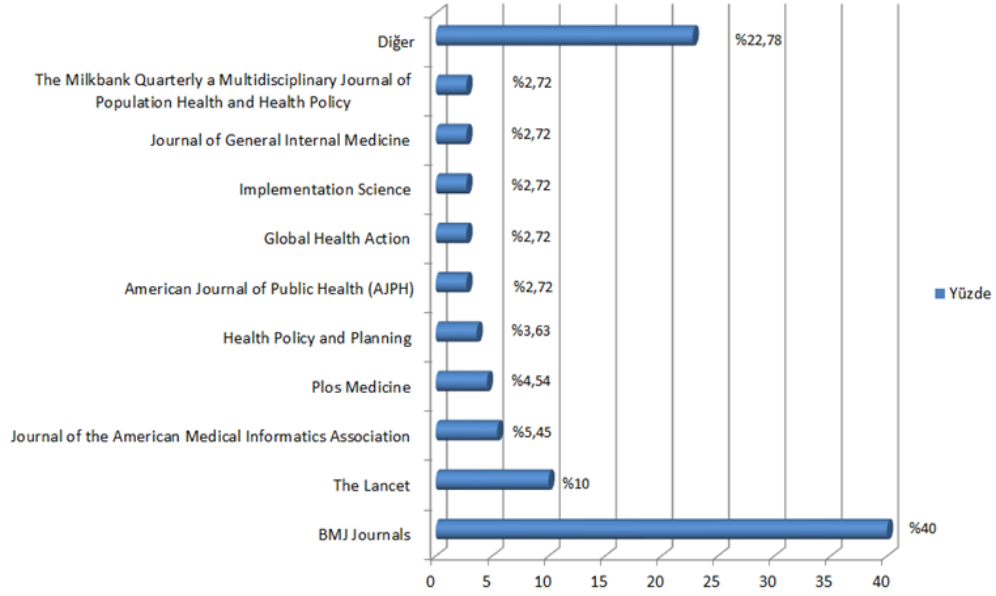
Şekil 6'da 2010-2020 yılları arasında taranan çalışma sayısı ve analize dâhil edilen çalışma sayıları verilmiştir. Yıllar itibariyle taranan makale sayısında 2010 yılından 2015 yılına kadar bir artış olduğu 2016 yılına gelindiğinde ise %1'lik bir düşüş yaşandığı fakat sonraki yıllarda sayılardaki artışın devam ettiği görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen makale sayısında ise 2010 yılından 2014 yılına kadar bir artış görüldüğü, 2015 yılında %4'lük bir düşüş yaşandığı, 2016 yılında %2'lik bir yükseliş yaşanmasına rağmen o yıldan sonra 2020 yılına kadar sayıların düşüş gösterdiği görülmektedir. Taranan makale sayısındaki oran 2020 yılında %17 ile en yüksekken araştırmaya dâhil edilen makale sayısındaki en yüksek oran %16 ile 2014 yılına aittir. Hatta analize dâhil edilen çalışmalarda 2020 yılı, 2010 ve 2019 yılları ile birlikte en düşük üç orandan birine sahiptir. Özetlemek gerekirse 2020 yılında taranan makaleler içinde çalışma sayısı en yüksek olmasına karşın, analize dâhil edilen, sağlık idaresinde/yönetiminde stratejik yönetim anahtar kelimesiyle ilişkili olan çalışmalarda en fazla makalenin ortaya konulduğu yıl 2014 olmuş ve 2020 yılı en düşük orana sahip olan yılların arasında yer almıştır.

Şekil 6. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 7 incelendiğinde en fazla çalışmanın yayımlandığı derginin %40'lık bir oranla BMJ Journals olduğu görülmektedir. BMJ Journals dergisinden sonra en fazla yayının yapıldığı diğer dokuz dergiye bakıldığında yayınlanan çalışmaların oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Çalışmaların toplamda 109 farklı dergide yayımlanmış olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 7. Çalışmaların Yapıldığı Dergilere Göre Oranı

Tablo 3 incelendiğinde, en fazla atıf sayısına sahip çalışmanın 2212 atıf sayısı ile “ESMO consensus guidelines for the management of patients with metastatic colorectal cancer” başlıklı makaleye ait olduğu görülmektedir. Araştırmaya en az 55 atıf sayısına sahip çalışmalar dâhil edilmiş olmuş alt sınırdaki atıfa sahip 2 tane çalışma bulunmaktadır.

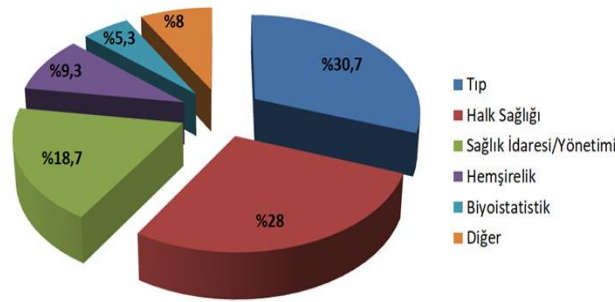
Tablo 3. Yayınların Atıf Sayılarına Göre Dağılımı³

Yazar(ların) Adı Soyadı	Makale Adı	Yayın Yılı	Atıf Sayısı	Yüzde
E. Van Cutsem et al.	ESMO consensus guidelines for the management of patients with metastatic colorectal cancer.	2016	2212	%13
Christopher J.L. Murray et al.	Global, regional, and national incidence and mortality for HIV, tuberculosis, and malaria during 1990-2013: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2013.	2014	1106	%11.46
Y Balarajan et al.	Health care and equity in India.	2011	986	%5.46
Josef S. Smolen et al.	EULAR recommendations for the management of rheumatoid arthritis with synthetic and biological disease-modifying antirheumatic drugs: 2019 update.	2020	973	%5.32
Dan Chisholm et al.	Scaling-up treatment of depression and anxiety: a global return on investment analysis.	2016	905	%5
Iana Markevych et al.	Exploring pathways linking greenspace to health: Theoretical and methodological guidance.	2017	751	%4
Richard H. Osborne et al.	The grounded psychometric development and initial validation of the Health Literacy Questionnaire (HLQ).	2013	740	%3.95
Samy Suissa et al.	Long-term natural history of chronic obstructive pulmonary disease: severe exacerbations and mortality.	2012	687	%3.27
Leroy Hood ve Mauricio Flores	A personal view on systems medicine and the emergence of proactive P4 medicine: predictive, preventive, personalized and participatory.	2012	554	%3
Harald Breivik et al.	The individual and societal burden of chronic pain in Europe: the case for strategic prioritisation and action to improve knowledge and availability of appropriate care.	2013	508	%2.42

³ Tablo 3'de verilmiş olan atıf sayısı en yüksek ilk 10 çalışma toplam çalışmalar içinde %56.88'lik bir orana sahiptir. Diğer çalışmaların ise %43.12'lik bir oranı bulunmaktadır.

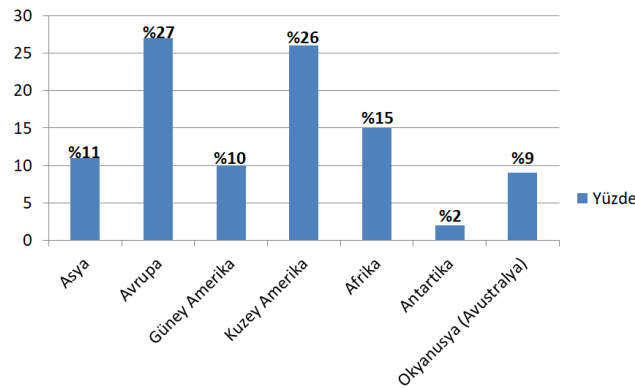
Şekil 8 incelendiğinde, yapılan çalışmaların çıkmış olduğu anabilim dallarına göre dağılımı görülmektedir. Buna göre çalışmaların %30.7 ile Tıp Anabilim Dalında, %28 ile Halk Sağlığı Anabilim Dalında, %18.7 ile Sağlık İdaresi/Yönetimi Anabilim Dalında, %9.3 ile Hemşirelik Anabilim Dalında, %5.3 ile Biyoistatistik Anabilim Dalında ve son olarak %8 ile Diğer Anabilim Dallarında yapıldığı görülmektedir. Çalışmaların toplamda 40 farklı anabilim dalından çıktığı tespit edilmiştir.

Şekil 8. Yayınların Yapıldığı Anabilim Dallarına Göre Dağılım

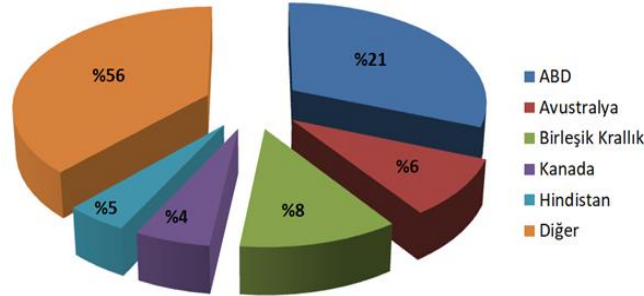
Şekil 9 incelendiğinde, çalışmalara en fazla katkı sağlanan kıtanın %27 oranıyla Avrupa Kıtası olduğu, en az katkı sağlanan kıtanın ise %2 ile Antarktika Kıtası olduğu tespit edilmiştir. Avrupa ve Kuzey Amerika Kıtası toplamda %53'lük oran ile yayımlanan çalışmaların yarısından fazlasını elinde tutmaktadır.

Şekil 9. Yayınların Yapıldığı Kıtalar Göre Dağılım

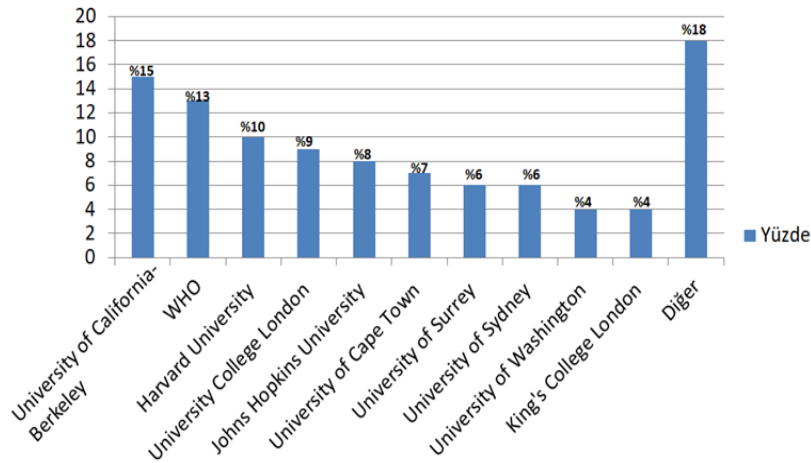
Şekil 10'da ise en fazla çalışmanın yapıldığı ilk beş ülkeyi ve diğer ülkelerin toplam oranını göstermektedir. Buna göre en fazla çalışmanın yapıldığı ülke %21 oranıyla ABD olmuştur. ABD, Avustralya, Birleşik Krallık, Kanada ve Hindistan %44'lük bir oranla neredeyse yapılan çalışmaların yarısını ellerinde tutmaktadır. Ülkeler Türkiye ise %2'lik bir orana sahiptir.

Şekil 10. Yayınların Yapıldığı Ülkelere Göre Dağılımı

Şekil 11 incelendiğinde tek başına en fazla çalışmanın %15’lik bir oranla University of California-Berkeley’den çıkmıştır. Bu kurumu sırasıyla %13’lük oranla Dünya Sağlık Örgütü ve %10’luk oranla Harvard Üniversitesi takip etmektedir. Araştırmalar toplamda 528 farklı kurumun katkısıyla oluşturulmuştur. Fakat bu üç kurumun %38’lik oranı diğer kurumların oranından yüksektir. Türkiye’de ise çalışmalara katkı sağlayan kurumlar, “Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü (Ankara)”, “Sağlık Bakanlığı (Ankara)” ve “Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü” olarak sıralanabilir.

Şekil 11. Yayınların Yapıldığı Kurumlara Göre Dağılımı

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sağlık sektöründeki yenilikler ve gelişmeler, rekabetin ve sağlık hizmeti alıcılarının beklentilerinin artması gibi noktalar, sağlık sektöründe stratejik yönetim çalışmalarının önemini günden güne arttırmıştır. Bu doğrultuda gerek sağlık çalışanları gerekse de sağlık yönetimi alanında

görev alan profesyoneller farklı stratejik yaklaşımları takip etmeye çalışarak değişkenlik gösteren iş hayatına uyum sağlamaya çalışmaktadır. 190 farklı uluslararası çalışmasının analiz edilmesiyle oluşturulan bu araştırmada, sağlık yönetimi alanında çalışmaların daha sığ kaldığı stratejik yönetim kavramına odaklanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve değerlendirmelerden bazıları şu şekilde sıralanabilir;

Yıllara göre çıkarılan makale sayılarında göreceli bir biçimde artış gözlenirse de analize dâhil edilen çalışmalarda aynı şekilde bir artış görülmemektedir. Analize dâhil edilen çalışmalar arasında en fazla makalenin yayımlandığı yıl (n=28) 2014 yılı olmuştur. En az makalenin yayımlandığı yıl ise (n=8) 2019 yılı olmuştur.

Stratejik yönetim alanında yapılmış olan çalışmaların (n=3862) %82'sinin Sağlık Bilimleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sağlık idaresi/yönetiminde stratejik yönetim anahtar kelimesini içeren çalışmalar (n=1736) içerisinde Sağlık İdaresi/Yönetimi Anabilim Dalının oranı %18.7 olarak bulunmuştur. En yüksek orana sahip anabilim dalı ise %30.7'lik bir pay ile Tıp olmuştur.

En fazla atıf sayısına sahip ilk 10 çalışma listelendiğinde Türkiye'den hiç bir çalışmanın listede olmadığı görülmektedir. Sağlık idaresi/yönetiminde stratejik yönetim anahtar kelimesiyle ilişkili olarak taranan makaleler (n=1736) içerisinde ise 10 yıllık periyotta Türkiye'den sadece iki çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan biri Göksel vd. (2012)'nin hazırlamış olduğu, Asian Pacific Journal of Cancer Prevention dergisinde yayımlanan "Planning of Nuclear Medicine in Turkey: Current Status and Future Perspectives" başlıklı çalışmadır. Bir diğeri ise Köse vd. (2020)'nin hazırlamış olduğu BMC Health Services Research dergisinde yayımlanan "Adoption rates of electronic health records in Turkish Hospitals and the relation with hospital sizes" başlıklı çalışmadır. Her iki çalışmada 55 atıf sayısı kısıtının altında kalarak analize dâhil edilememiştir.

Çalışmaların en fazla yayımlandığı dergi %40 gibi yüksek bir oranla BMJ Journals olmuştur. Çalışmalar toplamda 109 farklı dergide yayımlanmış olup en yüksek orana sahip 10 dergi dışında kalan diğer dergilerin oranı ise %22.78 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada yer alan 1940 yazarın 528 farklı kurumda görev yaptığı tespit edilmiştir. Çalışmalara en fazla katkı sağlayan kurumun %15'lik oranla University of California-Berkeley olduğu bulunmuştur. En fazla katkı sağlayan ilk 10 kurum dışında kalan kurumların oranı ise %18'dir.

Araştırmaya Türkiye’de yapılmış olan çalışmalardan dâhil edilenler olmasa da çalışmalara katkı sağlayan Türk araştırmacılar ve onların kurumları da listede de yer almaktadır. Bu kurumlar “Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü (Sağlık Bakanlığı, Ankara)”, “Sağlık Bakanlığı (Ankara)” ve “Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü” olarak sıralanabilir.

Çalışmaların kıtalara ve ülkelere göre dağılımı incelendiğinde ise çalışmalara katkısı en yüksek olan ülkenin %21’lik oranla ABD olduğu görülmektedir. En fazla çalışmanın çıkmış olduğu kıta ise %27 ile Avrupa olmuştur.

Çalışmaların sayfa sayıları incelendiğinde ise 1-10 sayfa aralığında çalışmaların (n=101), %53 ile daha fazla olduğu görülmektedir.

Analiz kapsamında sağlıkta stratejik yönetim kavramının; dış çevre gereksinimlerine odaklanan “*Kaynak Bağımlılığı Teorisi (Resource Dependency Theory-RDT)*” ve iç çevre gereksinimlerine odaklanan “*Kaynak Temelli Görüş (Resource Based View-RBV)*” anlayışları çerçevesinde çalışmalarda yer bulduğu dikkat çekmektedir. Sağlık hizmetlerinde stratejik yönetim ve planlamanın genellikle sağlık hizmeti reformları, geri ödeme sistemleri ve diğer ödeme teşvikleri dâhil olmak üzere, karşı karşıya kalınan dış belirsizlikler üzerinde odaklandığı görülmektedir. Bu belirsizliklere yönelik çözümler genellikle benzer stratejik kararlarla sonuçlanmakta olup, bu da günümüzün sağlık kuruluşlarının genellikle önce dış çevre gereksinimlerine odaklandığının bir kanıtıdır (Swayne vd., 2006). Sağlık hizmetlerinin stratejik yönetim çerçevesine dayanarak, stratejik seçim oluşturmak ve benzer stratejik girişimler geliştirmek için genellikle dış çevre perspektifini benimsemesi, sağlık kuruluşlarını bugün karşı karşıya oldukları yüksek oranda düzenlenmiş ve belirsiz bir dış ortamın RDT bileşenleri tarafına yönlendirmektedir. Oysaki stratejik planlama sürecinin ilk aşamalarında (durum analizi aşaması) bu dış görüşe bir tamamlayıcı, potansiyel rekabet avantajları sağlayabilecek ilgili organizasyonel kaynakları sistematik olarak değerlendirerek içsel bir yönelim alanı olan RBV kullanılabilir. RBV, bir kuruluşun rekabet avantajını destekleyen nadir kaynakların kombinasyonlarına odaklanması gerektiğini belirtir (Newbert, 2008). Geleneksel tıbbi bakım modellerinin yerine geçen düşük maliyetli ve yüksek değerli ikamelerle kesintiye uğraması beklenen yüksek oranda inovasyon odaklı bir pazarda kuruluşların “ayırt edici yetkinlikleri” belirlenmesine yardımcı olduğu için sağlık hizmetleri stratejik planlaması ve karar verme süreci için özellikle ilgi çekicidir (Wernerfelt, 1984).

Sağlık kuruluşları dahili kaynak temelli görüşün RBV perspektifini ilgili dış çevresel faktörlerle birleştirdiklerinde, kuruluşu belirli pazarlara

veya özel hizmetlere odaklayan farklılaşma ve/veya çeşitlendirme stratejileri geliştirebilirler (Mahoney ve Pandian, 1992). Değişen devlet ödeme sistemleri, düzenleme talepleri, nüfus sağlığındaki zorlu eğilimler ve ayrıca artan pazar rekabeti ve yıkıcı yenilikler tarafından yönlendirilen, sürekli gelişen ve karmaşık bir sağlık hizmetleri pazarında; RBV'nin sağlık hizmeti stratejik yönetiminde daha fazla yer bulması bekleniyor (Peteraf, 2006). Gerek Türkiye'de gerek diğer ülkelerde sağlık hizmetleri stratejik yönetiminin bu rafine çerçevede güçlendirilmesi büyük katkı sağlayabilir. Çünkü iyileştirilmiş stratejik yönetim çerçevesi, dinamik rekabetçi piyasa güçlerinin yanı sıra son derece kısıtlayıcı ve sürekli değişen düzenleyici ortamlarla karşı karşıya kalan sağlık sektörü ve diğer sektörlerle ilgilidir.

Bu çalışmanın sağlık idaresinde/yönetiminde stratejik yönetim konusuyla ilişkili olarak gelecekteki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu alandaki çalışmaların kısıtlı olması, araştırmacıların alana katkı sağlarken boşlukları görebilmesi adına farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışmada yalnızca PubMed veri tabanına ve 2010-2020 yılları arasında İngilizce olarak çıkarılmış olan çalışmalara yoğunlaşmıştır. Analize dâhil edilen çalışmaların atıf sayıları en büyük kısıtlılıktır. Gelecekte yürütülecek olan çalışmalarda araştırmacıların farklı kısıtlara odaklanarak çalışmalarını sürdürmeleri alana önemli katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2005). Değişim Çağında Yönetim. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Aykanat, Z. ve Yıldız, T. (2016). İşletme ve Yönetim Alanındaki "Stratejik Yönetim" Kavramının Evrimsel Gelişiminin Bilimsel Haritalama Yöntemiyle İncelenmesi. 24. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi. İstanbul-Türkiye.
- Bağış, M. ve Öztürk, O. (2020). Stratejik Yönetim Araştırmalarının Evrimi: Yaklaşımlar ve Mikro Görüşler Üzerinden Bir Değerlendirme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 15(1), 347-370.
- Balarajan, Y., Selvaraj, S. ve Subramanian, S. V. (2011). Health care and Equity in India. The Lancet, 377(9764), 505-515.
- Barca, M. ve Hızıroğlu, M. (2009). 2000'li Yıllarda Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Entelektüel Yapısı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 113-148.
- Barutçugil, İ. (2013). Stratejik Yönetim. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Baskıcı, Ç. (2018). Stratejik Yönetim Alanındaki Atıf İlişkilerinin Ağ Analizi ile Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(1), 1-18.

Bellek, M., Koparan, E. ve Aykan, E. (2019). Stratejik Yönetim Alanında Türkiye'nin Genel Durumu: 1975-2019 Yılları Arası Bibliyografik Bir Değerlendirme. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 58-90.

Breivik, H., Eisenberg, E. ve O'Brien, T. (2013). The Individual and Societal Burden of Chronic Pain in Europe: The Case for Strategic Prioritisation and Action to Improve Knowledge and Availability of Appropriate Care. BMC Public Health, 2013, 13, 1229.

Chisholm, D., Sweeny, K., Sheehan, P., Rasmussen, B., Smit, F., Cuijpers, P., ve Saxena, S. (2016). Scaling-up Treatment of Depression and Anxiety: A Global Return on Investment Analysis. The Lancet Psychiatry, 3(5), 415-424.

Cutsem, E. V., Cervantes, A., Adam, R.,...Arnold, D. (2016). ESMO Consensus Guidelines for The Management of Patients with Metastatic Colorectal Cancer. Annals Of Oncology, 27(8), 1386-1422.

Çetin, Ç. K. ve Çaylan, D. Ö. (2015). Stratejik Yönetim Yazınının Entelektüel Yapısında Değişim: 2001-2013 Yılları Arası Bibliyometrik Bir Değerlendirme. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29(1), 101-120.

Darıcı, M. (2021). Kamu Yönetimi Alanında Stratejik Yönetim Temalı Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Ulusal Tez Merkezi Örneği. Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 21-39.

Dinçer, Ö. (1992). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Timaş Yayınevi.

Duman, Ş. A., Kalemci, R. A. ve Çakar, M. (2005). Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Kapsamını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 57-72.

Göksel, F., Peksoy, İ., Koç, O., Gültekin, M., Özgül, N. ve Şencan, İ. (2012). Planning of Nuclear Medicine in Turkey: Current Status and

- Future Perspectives. Asian Pacific Journal Of Cancer Prevention, Sayı 13, 1989-1994.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23 (2), 61-85.
- Hancıoğlu, Y. ve Tekin, E. (2017). Ulusal İşletmecilik ile Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde Yayımlanan Araştırmaların Bibliyometrik Profili: Stratejik Yönetim Yazını Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi (UIİİD), (16. UİK Özel Sayısı), 87-100.
- Hood, L. ve Flores, M. (2012). A Personal View on Systems Medicine and The Emergence of Proactive P4 Medicine: Predictive, Preventive, Personalized and Participatory. New Biotechnology, 29(6), 613-624.
- Kandemir, A. ve Uğurluoğlu, Ö. (2017). Sağlık Kurumları Yönetimi Literatüründe Stratejik Yönetim Üzerine Yürütülen Çalışmaların İçerik Analizi ile İncelenmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 20(1), 23-36.
- Kaplan, M. (2020). Lisansüstü İşletme Öğrencilerinin Stratejik Yönetim Çalışmaları. Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 50-68.
- Koontz, H. (1961). The Management Theory Jungle. The Journal Of The Academy Of Management, 4(3), 174-188.
- Köse, İ., Rayener, J., Birinci, Ş., Ulgu, M. M., Yılmaz, I. ve Güner, Ş. (2020). Adoption Rates of Electronic Health Records in Turkish Hospitals and the Relation with Hospital Sizes. BMC Health Services Research, 20: 967.
- Köseoğlu, M. A., Akdeve, E., Gedik, İ. ve Bertsch, A. (2015). A Bibliometric Analysis of Strategic Management Articles in Healthcare Management Literature: Past, Present and Future. International Journal of Healthcare Management, 8(1), 27-33.
- Mahoney, J. T., ve Pandian, J. R. (1992). The Resource-based View within the Conversation of Strategic Management. Strategic Management Journal, 13(5), 363-380.
- Markevych, I., Schoierer, J., Hartig, T.,...Fuentes, E. (2017). Exploring Pathways Linking Greenspace to Health: Theoretical and

- Methodological Guidance. Environmental Research, Sayı 158, 301-317.
- Murray, C. J. L., Ortblad, K. F., Guinovart, C.,...Vos, T. (2014). Global, Regional, and National Incidence and Mortality for Hiv, Tuberculosis, and Malaria During 1990-2013: A Systematic Analysis for The Global Burden of Disease Study 2013. The Lancet, 384(9947), 1005-1070.
- Newbert, S. L. (2008). Value, Rareness, Competitive Advantage, and Performance: A Conceptual Level Empirical Investigation of the Resource-based View of the Firm. Strategic Management Journal, 29(7), 745-768.
- Osborne, R. H., Batterham, R. W., Elsworth, G. R., Hawkins, M. ve Buchbinder, R. (2013). The Grounded Psychometric Development and Initial Validation of The Health Literacy Questionnaire (HLQ). BMC Public Health, 13(658), 1-17.
- Peteraf, M. A. (2006). The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource Based View. Strategic Management Journal, 14(3), 179-191.
- Pritchard, A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics. Journal of Documentation, 25(4), 348-349.
- Smolen, J. S., Landewé, R. B. M., Bijlsma, J. W. J.,... van der Heijde D. (2020). EULAR Recommendations for The Management of Rheumatoid Arthritis with Synthetic and Biological Disease-modifying Antirheumatic Drugs: 2019 Update. BMJ Journals, 79(6), 685-699.
- Soylu, Y. ve İleri, H. (2010). Hastanelerde Stratejik Yönetim Uygulamaları Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 13(1-2), 79-96.
- Suissa, S., Dell'Aniello, S. ve Ernst, P. (2012). Long-term Natural History of Chronic Obstructive Pulmonary Disease: Severe Exacerbations and Mortality. Thorax, 67, 957-963.
- Swayne, L. E., Duncan, W. J. ve Ginter, P. M. (2006). Strategic Management of Health Care Organizations. Blackwell, Malden, MA.

Wernerfelt, B. (1984). A Resource-based View of the Firm. Strategic Management Journal, 5(2), 171-180.

Yaşlıoğlu, D. T., İnan, A. ve Sözüer, A. (2018). Stratejik Yönetim Araştırmalarında Türkiye Kapsamı: 2000-2015 Döneminde Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik İncelemesi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 29(84), 79-92.